

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૦૮૯૬/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:
માનનીય શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ એમ. કે. ઠક્કર

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

ધ ડિવિઝનલ કંટ્રોલર, ગુજરાત સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન
વિરુદ્ધ
ધ પ્રેસિડેન્ટ, વિનાયક એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન

ઉપસ્થિતિ:
સુશ્રી સેજલ કે. માંડવિયા (જૃ૩૬), અરજદાર નં. ૧ તરફે વકીલ

કોરમ: માનનીય શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ એમ. કે. ઠક્કર

તારીખ : ૦૭/૦૮/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા રેફરન્સ (આઈટી) નં. ૪/૨૦૨૩ માં તારીખ ૧૨.૦૩.૨૦૨૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા એવોર્ડને પડકારતી આ અરજી દાખલ કરવામાં આવેલ છે, કે જેના દ્વારા વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે ખાતાકીય તપાસમાં લાદવામાં આવેલી ભવિષ્યની અસરથી પાંચ વર્ષના ઇજાફા અટકાવવાની શિક્ષા કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરેલ છે, અને હાલના અરજદારને ૬% ના દરે વ્યાજ સાથે તફાવતની રકમ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપેલ છે.

૨. હાલના અરજદારનો એવો કેસ છે કે સામાવાળા અરજદાર કોર્પોરેશનમાં કંડક્ટરના પદ પર ફરજ બજાવતા હતા, અને તારીખ ૨૬.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ બસ અને એક મોટરસાઈકલ વચ્ચે અકસ્માત થયો હતો, તેમજ ડ્રાઈવર વિરુદ્ધ ફોજદારી કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો. કોર્પોરેશને તારીખ ૧૪.૦૮.૨૦૧૮ ના રોજ આરોપનામું પણ ઇસ્યુ કર્યું હતું અને ખાતાકીય તપાસ હાથ ધર્યા બાદ, ભવિષ્યની અસર સાથે પાંચ ઇજાફા અટકાવવાની શિક્ષા લાદી હતી, જે વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ સમક્ષ પડકારનો વિષય હતી. વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે, રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓને ધ્યાને લીધા બાદ, કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ઉદ્ધંધનના આધારે સામાવાળાની તરફેણમાં રેફરન્સ મંજૂર કર્યો હતો, કારણ કે તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદી અને ન્યાયાધીશ બંને તરીકે ભૂમિકા ભજવી હતી, જે આ

કોર્ટ સમક્ષ પડકારનો વિષય છે.

૩. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી સેજલ માંડવિયાને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી માંડવિયા રજૂઆત કરે છે કે વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલી ગેરવર્તણૂકની ગંભીરતા કે તીવ્રતાને ધ્યાને ન લઈ ભૂલ કરેલ છે, જેમણે યોગ્ય કાળજી લીધા વિના ભારે વાહન ચલાવ્યું હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સામાવાળાની બેદરકારીના કારણે સર્જાયેલા અકસ્માતને લીધે મોટર અકસ્માત દાવા હેઠળ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મોટી રકમનો એવોર્ડ કરવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી માંડવિયા રજૂઆત કરે છે કે ખાતાકીય તપાસ અંગેનો મુદ્દો ઘડ્યા વિના, વિદ્વાન કોર્ટે સામાવાળાની તરફેણમાં રેફરન્સ મંજૂર કરવામાં ભૂલ કરેલ છે, અને તેથી, વાદગ્રસ્ત એવોર્ડ રદ થવાને પાત્ર છે અને અરજી મંજૂર કરવી જરૂરી છે.

૫. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાને લેતાં અને કારણોનો સંદર્ભ લેતાં, એ બાબત ફલિત થાય છે કે તારીખ ૨૬.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ સર્જાયેલા અકસ્માત અંગે આરોપનામું આપવામાં આવ્યું હતું અને ખાતાકીય તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૧૪.૦૮.૨૦૧૮ ના રોજ, આર.એચ. વડા નામના અધિકારી દ્વારા આરોપનામું આપવામાં આવ્યું હતું, જેમણે તપાસ હાથ ધરી હતી, રજૂઆત કરનાર અધિકારી (પ્રેઝેન્ટિંગ ઓફિસર) તરીકેની ભૂમિકા

ભજવી હતી અને શિક્ષા લાદી હતી. એ બાબત સ્પષ્ટ થાય છે કે તપાસ અધિકારી, જેમણે ફરિયાદી તેમજ ન્યાયાધીશ બંને તરીકેનું કાર્ય કર્યું હતું, તેમણે કુદરતી ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો વિરુદ્ધ વર્તન કર્યું હતું, જે આખરે ખાતાકીય કાર્યવાહીને અમાન્ય ઠેરવે છે.

૬. આ કોર્ટે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. રામ લખન શર્મા, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૧૮) ૭ એસ.સી.સી. ૬૭૦ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને પણ ધ્યાને લીધો છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે શિસ્તભંગની તપાસમાં સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ રીતે કાર્ય કરવાની અપેક્ષા ધરાવતા તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદીની ભૂમિકા ધારણ કરી છે કે કેમ તે પ્રશ્ન અનિવાર્યપણે હકીકતનો પ્રશ્ન છે. આવો નિર્ણય સંબંધિત કેસની હકીકતો અને કાર્યવાહીના આધારે થવો જોઈએ. ચુકાદાના સુસંગત ફકરામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે આ સિદ્ધાંત નીચે મુજબ સ્પષ્ટ કર્યો છે:

“૩૩. ડિવિઝન બેંચે આ મુદ્દાની વિસ્તૃત ચર્ચા કર્યા બાદ ફકરા ૧૬ માં સિદ્ધાંતોનો સારાંશ આપ્યો છે જે નીચે મુજબ છે:

‘૧૬. અમે આ રીતે સિદ્ધાંતોનો સારાંશ આપી શકીએ છીએ:

(૧) તપાસ અધિકારી, જેઓ ન્યાયાધીશના સ્થાને છે, તેમણે રજૂઆત કરનાર અધિકારી (પ્રેઝેન્ટિંગ ઓફિસર) તરીકે કામ કરવું જોઈએ નહીં, જે ફરિયાદીના સ્થાને હોય છે.

(૨) શિસ્ત સત્તાધિકારી માટે દરેક તપાસમાં રજૂઆત કરનાર અધિકારીની નિમણૂક કરવી જરૂરી નથી. માત્ર રજૂઆત કરનાર અધિકારીની ગેરહાજરી તપાસને દૂષિત કરશે નહીં.

(૩) સત્ય સુધી પહોંચવા અથવા સ્પષ્ટતા મેળવવાના હેતુથી તપાસ અધિકારી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ તેમજ બચાવપક્ષના સાક્ષીઓને પ્રશ્નો પૂછી શકે છે. રજૂઆત કરનાર અધિકારીની ગેરહાજરીમાં, જો તપાસ અધિકારી હકીકતો બહાર લાવવા માટે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓને કોઈ પ્રશ્નો પૂછે છે, તો તેમણે ત્યારબાદ કસૂરવાર કર્મચારીને તે સ્પષ્ટતાઓ અંગે આવા સાક્ષીઓની ઉલટતપાસ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ.

(૪) જો તપાસ અધિકારી ફરિયાદપક્ષના કેસ મુજબ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓની નિયમિત સરતપાસ ચલાવે છે, અથવા ખાતાકીય સાક્ષીઓને જવાબો ગર્ભિત હોય તેવા અગ્રણી પ્રશ્નો પૂછે છે, અથવા બચાવપક્ષના સાક્ષીઓની ઉલટતપાસ કરે છે કે કર્મચારી વિરુદ્ધ ફરિયાદપક્ષનો કેસ સ્થાપિત કરવા માટે સૂચક પ્રશ્નો પૂછે છે, તો તપાસ અધિકારી ફરિયાદી તરીકે કાર્ય કરે છે અને તેથી તપાસ દૂષિત થાય છે.

(૫) માત્ર રજૂઆત કરનાર અધિકારીની ગેરહાજરી આપોઆપ તપાસને દૂષિત કરતી ન હોવાથી અને એ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે તપાસ અધિકારી સત્ય બહાર લાવવા માટે કોઈપણ અથવા તમામ સાક્ષીઓને

પ્રશ્નો પૂછી શકે છે, તપાસ અધિકારીએ રજૂઆત કરનાર અધિકારી તરીકે કામ કર્યું છે કે કેમ તે પ્રશ્ન તપાસમાં જે રીતે પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે અને નોંધવામાં આવ્યા છે તેના સંદર્ભમાં નક્કી કરવો પડશે.

કોઈ તપાસ અધિકારીએ માત્ર તપાસ અધિકારી તરીકે કામ કર્યું છે કે રજૂઆત કરનાર અધિકારી તરીકે પણ કામ કર્યું છે તેનો આધાર દરેક કેસની હકીકતો પર રહેલો છે. પક્ષપાતના કોઈપણ આક્ષેપોથી બચવા અને તપાસ ગેરકાયદેસર તેમજ દૂષિત જાહેર થવાના જોખમને ટાળવા માટે, સરળ કેસો સિવાય સામાન્ય રીતે રજૂઆત કરનાર અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાનો વર્તમાન પ્રવાહ જણાય છે. ગમે તે હોય.”

૭. સર્વોચ્ચ અદાલતે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. મોહમ્મદ નસીમ સિદ્દીકી, રિપોર્ટેડ ઇન આઈ.એલ.આર. (૨૦૦૪) એમ.પી. ૮૨૧ ના કેસમાં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ લીધો છે, જેમાં ચુકાદો આર.વી. રવીન્દ્રન, સી.જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં, જ્યારે તપાસ અધિકારી પોતાની તટસ્થ ભૂમિકા છોડીને ફરિયાદીનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે ત્યારે તપાસની કાર્યવાહી દૂષિત થવાના પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાની કોર્ટને તક મળી હતી. સુસંગત ફકરો નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે:-

૮. “કુદરતી ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો પૈકી એક એ છે કે કોઈ પણ

વ્યક્તિ પોતાના જ કેસમાં ન્યાયાધીશ હોઈ શકે નહીં. આ સિદ્ધાંત સાત સુસ્થાપિત પાસાઓ ધરાવે છે:

(૧) નિર્ણયકર્તા નિષ્પક્ષ અને પૂર્વગ્રહમુક્ત હોવા જોઈએ,

(૨) નિર્ણયકર્તા ફરિયાદી હોવા જોઈએ નહીં,

(૩) ફરિયાદી નિર્ણયકર્તા હોઈ શકે નહીં,

(૪) સાક્ષી નિર્ણયકર્તા હોઈ શકે નહીં,

(૫) આરોપોની તપાસ કરતી વખતે નિર્ણયકર્તાએ કેસની હકીકતો અંગેના તેમના અંગત જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં,

(૬) નિર્ણયકર્તાએ તેમના ઉપરી અધિકારીઓ અથવા અન્ય લોકોના આદેશો પર નિર્ણય લેવો જોઈએ નહીં,

(૭) નિર્ણયકર્તાએ રેકૉર્ડ પરના સાહિત્યના સંદર્ભમાં મુદ્દાનો નિર્ણય કરવો જોઈએ અને બાહ્ય સાહિત્ય કે બાહ્ય બાબતોને ધ્યાને રાખીને નહીં. જો આ મૂળભૂત નિયમોમાંથી કોઈપણ એકનો ભંગ થાય છે, તો તપાસ દૂષિત થશે.”

૯. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ તેમજ હાલના કેસમાં સંકળાયેલી હકીકતોને ધ્યાને લેતાં, આ કોર્ટના મતે, જ્યારે તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદી તેમજ ન્યાયાધીશ

બંનેની ભૂમિકા ભજવી હતી, અને કારણ દર્શક નોટિસ પણ આપી હતી, આરોપનામું દાખલ કર્યું હતું, ખાતાકીય તપાસ હાથ ધરી હતી, અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો અને બરતરફીનો હુકમ કર્યો હતો, ત્યારે તે કાર્યવાહીને દૂષિત કરશે, અને તેથી, વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે ખાતાકીય કાર્યવાહી દરમિયાન લાદવામાં આવેલી શિક્ષા રદ કરવામાં યોગ્યતા દાખવી છે.

૧૦. ગુણદોષ વગરની હોવાથી આ અરજી નામંજૂર થવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

(એમ. કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====